



Атанас Далчев

Поезия и действителност

Поезията не е отражение на действителността, по-скоро е нейно допълнение или освобождение от нея, но във всеки случай истина е, че тя е свързана и трябва да бъде свързана с действителността. Българската поезия след Пенчо Славейков през „символистическия си период“ беше откъсната не само от българската действителност, но изобщо от действителността.

Обект на поета беше абсолютното – онова, що не е ограничено ни във време, ни в пространство. Тленното и нетрайното се отричаха. И ако се приемаха, приемаха толкова, доколкото чрез тях може да се загатне за нетленното и вечното. Въсщност пак се отричаха: „даденото“ биваше изпразнено от своето собствено земно съдържание, за да стане само форма – „чиста форма“ – символ. Пълно пренебрежение към действителността в смисъл не на отрицание – защото всяка поезия в края на краищата отрича действителността, – но в смисъл на отказ от нея: ето същността на всеки символизъм.

С риск може би съвсем да се отклоня, ще разкажа един свой разговор преди две години с един от големите ни поети – „символисти“. Искан мнението му за едно стихотворение. "Добро е, каза, само че да изхвърлиш думата „трамвай“. Да се изхвърли не позволяваше самото стихотворение, неговата тема; пък и аз не разбирах защо да се изхвърли. Попитах го. „Ето защо – ми обясни той, – «трамвай» е много катадневна дума. И освен това, знаеш ли, може след 50–100 години да изчезне съвсем трамваят и тогава стихотворението ще изгуби смисъл.“ (Това са почти буквално думите му – аз ги помня добре.) Отговорих му, че не мисля още да напечатам стихотворението, камо ли да се грижа за неговото съществуване след сто години. И после: "Защо тогава се употребява в поезията думата „колесница“? Колесници вече има само в музеите, а трамваи има и ще има най-малко още 50 години. И от вашите разсъждения, казах, излиза, че поне за сега, докато съществува трамвай, има по-голям смисъл да се сложи в стих „трамвай“, отколкото „колесница“. „Бъркаш. «Колесница» е поетична дума, а «трамвай» – не“, беше му отговорът.

Ясно е: символизмът се отказваше от действителността. Него не тревожеха толкоз „некрасивите“ и „непоетични“ думи, колкото това, че не трябва да се пее и говори за действителността. „Колесница“ се смяташе за по-хубаво от „трамвай“, защото „трамвай“ е нещо дадено, което всеки вижда и познава – дума, която всеки свързва с нещо живо, конкретно, сегашно, а „колесница“ е само дума, форма, лишена от съдържание, нещо станало вече нереално. За символизма действителност и

поезия бяха две противоположни и взаимно отричащи се области и всяко съприкосновение помежду им беше грях. Именно грях; може да се каже, че символизъмът се явяваше един вид аскетизъм в поезията. Той се пазеше от всичко реално като от скверно. Оттук възникна култът към „чистата поезия“: поезията да не бъде примесена ни най-малко с „проза“, сиреч действителност. Това изискване противоречеше на класическата поезия, която е цяла земна. Достатъчно е да си спомним Пушкина:

Я снова жизни полнь: таков мой организмъ
(Извольте мне простите ненужный прозаизм).

Тия стихове за един истински символист не са никаква поезия. Поетът не трябва да възпява „организми“ (естественикът говори за тях), а – „вечната красота“ и „абсолютното“.

Обаче при такова схващане на поезията символизъмът неизбежно трябваше да изгуби всяко съдържание и ще не ще трябваше да стане „формална поезия“. Защото абсолютното само по себе си няма никакво съдържание. То е нищото, то е отрицание на всичко земно, сиреч на всичко онова, което като човечи знаем. Поезията е растение: тя иска почва, макар и гниеща (и колкото по-гниеща, толкова по-добре), но непременно почва. Изтръгната от нея, тя изсъхва. Въздухът не е достатъчно хранителен за нея, а какво остава за абсолютното, отдето и въздухът е изтеглен пневматически и дето няма абсолютно нищо. „Формална поезия“: от пластическа, каквато беше класическата, поезията стана музикална (*De la musique toute chose* – фр., музика преди всичко). Но в абсолютното липсва и човешкото: който види абсолютното, умира. И цялата символистическа поезия е свръхчовешка – нечовешка – жреческа, която принася в жертва човека. Поетите станаха жреци. И символизъмът се огради от множеството и се превърна в „Изкуство за малцина“. Защото за абсолютното не може да се приказва всекому и не всеки се интересува от абсолютното; нужни са посветени.

„Формализъм“ и „поезия за малцина“ – ето докъде можеше да доведе и доведе поезията символистическото ѝ схващане. Поезията от жива и дейна, каквато трябва да бъде, стана мъртва и ненужна.

Символизъмът е мъртва поезия.

От нашите символисти едничък Димчо Дебелянов смогна напълно да го преодолее. Авторът на „Тихи вопли“ не е „представител на символизма в България“, а начало на един завой в българската поезия –

начало на една нова лирика, която изхожда от действителността.

1927 г.

КРАЙ

© 1927 Атанас Далчев

Източник: <http://litclub.com/library/bg/dalchev/>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12167>]